

OD PETKA DO PETKA

Peter Tomaž Dobrila, samostojni kulturni delavec

Migam, torej sem

Petek, 30. september

Ko je bojda Galileo Galilei po inkvizicijskem sodišču sebi v brk izrekel besede Eppur si muove, ki jih pri nas napačno prevajamo v In vendar se vrti, saj pomenijo In vendar se giblje, se ne sprašujemo, kaj je znanstvenik hotel povedati. Danes to velja kot anekdota neki zamejenosti, ki ni sprejemala dejstev. Ko umetnik, umetnica postavi na ogled svoje delo, ki vedno prinaša tudi izjavo, nas spreletijo razmišljanja ob gledanju, poslušanju, spremljanju umetnosti, kakšno sporočilo nam prinaša. Umetni ne imajo za razliko od znanosti, ki z različnimi metodami in postopki praviloma ponudijo enoznačen rezultat in ne puščajo veliko prostora domnevam, lastnost, da nas navdahnejo z večznačnimi potmi, po katerih lahko iščemo in raziskujemo, jih sprejemamo in se sprehodimo po njih. A še zmerom ne vemo, kam, četudi je zmerom ena sama pot, po kateri se zmoremo premikati – naša, svoja, lastna. Z glavo, s telesom in srcem. Kaj bi bilo z nami, če ne bi kri nenehno potovala, in kaj se zgodi, ko se zaustavi srce in možgani prenehajo misliti.

Sobota, 1. oktober

Preživel sem mesec dni rezidence v Makedoniji. Mesto Bitola, streljaj od meje z Grčijo, ki jo najbolj poznamo po ekonomski in migrantski krizi. Dejansko gre za krizo ljudi, vas in nas, tebe in mene, ki delujemo v tem svetu kot geografskem pojmu, pri čemer v navalu propagand pozabljamo, da je svet predvsem naravno dejstvo. Tvorimo ga tudi ljudje. Takšni, kot smo. Nič nam ne manjka bolj od občutka, da smo del narave. Povezani v svojih bitih in bistvih, delujoči in ustvarjalni, razmišljujoči in ljubeči. Lahko tudi nasprotno, a to vedno zmanipulirajo tisti, ki delujejo v tropih in zmorejo le eno logiko: piramidarno. Vendar jih obstaja veliko več, s človeške plati gledano vsaj toliko, kot je v vsakem od nas. Malo širše pa, kot je v vsakem žitju in celoviti vpetosti v naravno, kamor poleg živih biti spadajo tudi planeti. Eden od teh je naš dom. In eden od teh smo mi.

Razstava toliko umetnic in umetnikov iz različnih držav sveta, ki jo pripravljamo od aprila letos, je večkratni jubilej. Najprej za 20. obletnico Multimedijškega centra Kibla in nato kot svojevrsten umetniški uvod v še enega velikih mednarodnih projektov, ki jih od leta 2008 koordinira KID Kibla kot najuspešnejša slovenska kulturna institucija in ena najuspešnejših organizacij nasplah v evropskih programih Kultura in Ustvarjalna Evropa.

Nedelja, 2. oktober

Kontradiktorna je evropska politika zapiranja meja, ki na eni strani deluje anahrono, na drugi pa kot zlovesča napoved plemenske prihodnosti, medtem ko programsko podpira migracije, ki so po dolgoletni olepševalni mobilnosti umetnikov postale ena izmed prioritet programa Ustvarjalna Evropa. Projekti, kot je Kiblin Tvegaj spremembo (Risk Change), s katerim smo bili izbrani med 14 uspešnih velikih predlogov, edini iz tako imenovane srednje in vzhodne

Evrope, torej med tistimi, ki smo od leta 2004 vstopili v EU, so zato v dokaj zagonetnem položaju umetniškega ukvarjanja z migracijami in zapiranjem meja. Kakor nasprotje med programjem in strojem. Države so stroji, ki jih po svojih merah kreira politika, ljudje pa smo postavljeni v vlogo programov, s katerimi opletajo za doseg svojih ciljev.

Ponedeljek, 3. oktober

Kakšno nasprotje. Ko je Evropa odpirala meje, jih je Jugoslavija zapirala in smo danes prisiljeni v dolgotrajna čakanja na mejah, ki jih nekoč ni bilo. Zakaj teh nekaj novonastalih držav, nekdanjih republik ne zmore dogovora vsaj o enotnem kulturnem prostoru, ki še vedno obstaja. Po Wittgesteinovi malce prirejani izjavi, "meje mojega sveta so meje mojega jezika", se ta razprostira vsaj v tem okolju, zame pa sega še čez enj. Najmanj kulturna katastrofa je, da mladi danes več ne poznajo jezikov, ki so nas nekoč spletali. Ko smo leta 2008 v Bruslju predstavljali Evropsko prestolnico kulture 2012 in smo poudarili, da želimo kot prva slovanska država, ki je dobila ta naziv, ob konstitutivni romanski in germanski kulturi postaviti slovansko, je tamkajšnja ekspertna komisija skoraj popadala s stolov.

V Angliji in na Irskem govori jo, da so jih preplavili Poljaki, kar dva milijona. Sprašujem, mar niso Evropejci, saj je Poljska tudi del EU. Dodam, da so tudi Slovenijo preplavili Angleži, Nemci, Avstrijci, Italijani. Pa še kdo. A preplavilo nas je predvsem hujskaštvo. Ozkost in ozkosrčnost kot sinonima za omejenost.

Torek, 4. oktober

Ne vem, zakaj ob nedavni odločitvi Združenega kraljestva nihče ne zahteva odhoda predsednika Evropske komisije Jean-Clauda Junckerja, ki bi moral takoj ponuditi svoj odstop. Kot predsednik evropske vlade je odgovoren za tak referendumski izid v eni od članic. Britanski politiki izjavljajo, da so več let čakali na spremembe v EU, a so sčasoma spoznali, da se to ne bo zgodilo. Spomnimo, da je že imenovanje Junckerja na ta položaj razburkalo politiko in javnost, saj je eden generatorjev davčne oaze Luksemburg sredi Evrope, da ne naštevamo njegovih drugih podvigov, ki so na meji legalnosti ali globoko čez mejo sprejemljivega, kaj šele nečesa zgledovanja vrednega. S takim predsednikom je Evropa obsojena na propad. Če želimo preurediti Evropo, je treba pričeti pri glavah. Iz "stare Evrope" pokvarjenih politikov in političark je treba narediti "mlado Evropo" novih možnosti in priložnosti, za katero je eden od pogojev sprememba političnega odločanja: za vse evropske institucije so potrebne volitve, tudi za EK in predsednika. Začne se lahko nemudoma, takoj po Junckerjevi odstopitvi. S tem bo EU vsaj malo nakazala, da je (lahko) demokratična tvorba.

Sreda, 5. oktober

Človeka ne bi bilo brez migracij. Prav tako ne živali ne rastlin. Ne Zemlje ne planetov. Pračlovek je po dosedanj teorijah izšel iz Afrike,

obredel Azijo in preko Sibirije prišel tudi v Evropo. Kasneje so nastale svilna in začimbna pot, svetovne ekspedicije in "odkritja", ki so nemalokrat eskalirala v spopadih med tamkajšnjim prebivalstvom in prišelki ter se v ne tako oddaljeni preteklosti realizirala v kolonijah. Danes smo spet blizu takšnemu umevanju sveta. Le da so kolonije bolj virtualne kot tudi vojne. Dokler jih sami ne občutimo. Migranti so očitno zato neprijetni, nekaterim nevarni, ker postajajo občutki – vedno zelo individualni in intimni – nezaželeni, celo prepovedani. Osebnost vse bolj tone v množici krikov, ki jih sprožajo drugi, da bi zaščitili lastne zablode in prekrili omejenost svojega sveta.

Koncept, ki sem ga na začetku posvetil 90. obletnici največjega slovenskega avantgardnega pesnika Srečka Kosovele z njegovima pesmima Evropa umira in Ekstaza smrti, sem kasneje opustil. Še vedno se skušam navezovati na avantgardo, vendar ne zgodovinsko, ampak sodobno, in menim, da bo razstavljena umetnost sprožala tudi tovrstna vprašanja. Toda odločil sem se za življenje: migracije so odraz življenja, so življenje.

Četrtek, 6. oktober

Peljal sem se v Ljubljano po Jovana Joco Jovanovića, najbolj prepovedanega jugoslovanskega režiserja, ki je prejel številne najbolj laskave nagrade, in Olega Kulika, enega svetovno znanih ruskih umetnikov, rojenega v Ukrajini, ki je priletel iz Moskve. Zjutraj sta me pričakala Jusuf Hadžifejzović, legendarni sarajevski umetnik, in njegova sosomeščanka Adela Jušić, zvečer me je poklical izjemni makedonski kipar Žarko Baševski, da je z deli že prispel v Maribor; jutri pride slovita skupina AES+F, ponovno po desetih letih, medtem ko so ostali – iz Hrvaške, Japonske, Avstralije, Kanade, Poljske – že na razstaviščih. Prvikrat bomo odpri tako veliko razstavo kar na treh lokacijah, v MMC Kibla, ArtKIT in Kibla – Portal, ki jo bo zabelil Marko Breclj s performansom Žicanje.

Umetnost je življenje, njegovo inherentno bistvo, o čemer pričajo umetnine, ki odslikavajo različne usode, osebne in skupinske, družinske in družbene, civilne in politične, ko izza medijske zavese pred nas postavijo bližnja in daljna obzorja, človeške figure v subtilnih medsebojnih povezavah, zamišljene, zaskrbljene in hudomušne poglede in začrtujejo njihove poti in odnose. Osebnostne zgodbe, hiperbole in metafore, dokumentiranje sveta, virtualne odslikave in realistične postavitve, reminiscence preteklosti, recepcije sedanjosti in predvidevanja prihodnosti povezujejo posamezne poetike umetniških del v enovito dramaturgijo, ki jo izražajo tako vizualni mediji kot avdiomediji.

A tudi na drugi strani, za zaveso, je podobno, življenje vedno najde pot. Da je ta pot umetniška, je verjetno najbolj humano vabilo, četudi navdahne h kakšni novi misli ali vas vzpodbudi k dejanjem. Dobrodošli torej na popotovanje z umetnostjo. Ne potrebujete ničesar razen sebe. •

